

УДК 378:811.111

**ЗАСТОСУВАННЯ СЕРЕДОВИЩНОГО ПІДХОДУ
ДО ФОРМУВАННЯ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
КУЛЬТУРИ ІНШОМОВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ**

О. В. Єгорова

**APPLICATION OF THE ENVIRONMENTAL APPROACH
TO THE FORMATION OF CULTURE OF FOREIGN LANGUAGE
PROFESSIONAL COMMUNICATION IN STUDENTS
OF HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS**

O. Yehorova

Статтю присвячено актуальній проблемі формування у здобувачів вищої освіти культури іншомовного професійного спілкування на засадах середовищного підходу. Автором стверджується, що однією з головних складових професіоналізму сучасного фахівця будь-якої галузі є культура іншомовного професійного спілкування, яка має за мету забезпечувати високий рівень професійної та позапрофесійної діяльності. Доведено, що підвищення ефективності формування вказаної культури в здобувачів вищої освіти вимагає звернення в процесі іншомовної підготовки до середовищного підходу, який визначено як теорію, провідною концептуальною ідеєю якої є опосередковане управління освітнім процесом, у котрому основний акцент робиться на включення внутрішньої активності студента, творчій реалізації його ресурсних можливостей. З'ясовано, що іншомовне освітнє середовище сприяє формуванню культури іншомовного професійного спілкування у здобувачів освіти, якщо воно моделюється на засадах інноваційних тенденцій освіти і має творчий, конструктивний, емпатичний, автентичний, рефлексивно-оцінний характер. Для реалізації концепції середовищного підходу до формування культури іншомовного професійного спілкування потрібна істотна перебудова освітнього процесу, запровадження низки заходів зі створення принципово нової методичної бази освітніх комплексів, уведення нових методів та організаційних форм іншомовної підготовки майбутніх фахівців. Установлено, що оволодінню майбутніми фахівцями культурою іншомовного професійного спілкування ефективно сприяє застосування в іншомовному освітньому середовищі активних та інтерактивних методів навчання, сучасних інформаційних технологій, участь студентів у різноманітних міжнародних проєктах (програмах, конференціях, акціях, форумах, виставках тощо) та в позааудиторній діяльності (клуби за інтересами, міжнародні центри, центри дозвілля тощо), що надає здобувачам вищої освіти широкі можливості для іншомовної взаємодії.

Ключові слова: здобувач вищої освіти, іншомовна підготовка, культура іншомовного професійного спілкування, середовищний підхід, формування.

The article is devoted to the topical problem of formation of culture of foreign language professional communication of future specialists at higher educational establishments on principles of the environmental approach. The author argues that one of the main components of the professional competency of a modern specialist is the culture of foreign language professional communication which aims to ensure a high level of professional and non-professional activities. It is proved that enhancement of the effectiveness of formation of this culture in students of higher educational establishments in the process of foreign language studying demands to turn to the environmental approach that is defined as a theory the leading conceptual idea of which is indirect management of the educational process that focuses on triggering the student's internal activity and creative realization of their resource capabilities. It was found that a foreign language educational environment contributes to the formation of the culture of foreign language professional communication in students of higher educational establishments if it is modeled on the basis of innovative educational trends and has a creative, constructive, empathetic, authentic, reflective and evaluative nature. To implement the concept of environmental approach into the formation of the culture of foreign language professional communication a significant reorganization of the educational process, an introduction of a number of measures to create a fundamentally new methodological framework of educational complexes, an adoption of new methods and organizational forms of teaching a foreign language to future specialists are required. It was found out that mastering the culture of foreign language professional communication by future specialists is effectively facilitated by the use of active and interactive teaching methods, modern information technologies, students' participation in various international projects (programs, conferences, actions, forums, exhibitions, etc.) and extracurricular activities (subject-based clubs, international centers, leisure centers, etc.) that provide students of higher educational establishments with ample opportunities for foreign language interaction.

Key words: students of higher educational establishments, foreign language studying, culture of foreign language professional communication, environmental approach, formation.

Загальна постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Входження України у світовий освітній простір зумовлює суттєві зміни в системі вищої освіти, пов'язані з необхідністю посилення уваги до іншомовної професійної підготовки здобувачів вищої освіти, яка сприяє зближенню народів, виступає дієвим способом осягнення інших культур і менталітетів, забезпечує можливість розвитку особистості майбутнього компетентного, конкурентоспроможного фахівця, здатного гнучко й нестандартно мислити, вміти пристосовуватись до швидких змін умов життя в полікультурному середовищі (С. Єльцова, А. Рудь, 2019). Сучасна європейська мовна політика орієнтує громадян Європи на багатомовність, без чого неможлива успішна інтеграція в сучасному світі. З огляду на це, у загальній стратегії навчання іноземних мов в українських закладах вищої освіти передбачено вимогу щодо формування й розвитку в майбутніх фахівців культури іншомовного спілкування в професійній сфері.

Оволодіння культурою іншомовного професійного спілкування сприяє мобільності українських студентів у міжнародному просторі, забезпечує успішність їхньої участі в міжнародній професійній (діловій) комунікації, поліпшує в майбутньому шанси молодих фахівців на досягнення успіху в їхній професійній діяльності завдяки розширенню професійних зв'язків та обміну інформацією, устанавленню плідних контактів з іноземними партнерами,

Отже, у своїй майбутній професійній діяльності фахівці мають впевнено демонструвати набуті мовні компетентності та здійснювати іншомовну професійну комунікацію з іноземними колегами / партнерами. Актуальність порушеної проблеми зумовлена, з одного боку, необхідністю підвищення в здобувачів вищої освіти рівня володіння іноземною мовою за професійним спрямуванням, а з іншого – соціальним замовленням на висококваліфікованих фахівців, які можуть ефективно використовувати ці знання в процесі іншомовного професійного спілкування з іноземними колегами на високому культурному рівні. Тому питання про формування культури іншомовного професійного спілкування нині набуває особливої актуальності в умовах глобалізації міжкультурних контактів у будь-якій професійній галузі.

Водночас сучасними вченими (В. Докашенко, Л. Зєня, 2014; М. Куц, 2017; О. Тимошук, 2019 та ін.) доведено, що формування культури іншомовного професійного спілкування здобувачів освіти може бути ефективним за умови, якщо зазначений процес реалізується в *освітньому середовищі*, яке функціонує з урахуванням напрямів модернізації іншомовної підготовки майбутніх фахівців. Отже, йдеться про необхідність звернення в процесі іншомовної підготовки здобувачів вищої освіти до середовищного підходу.

Аналіз основних досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми. У сучасній психолого-педагогічній науці багато зроблено для обґрунтування теоретичних засад іншомовної комунікативної підготовки здобувачів вищої освіти. Так, проблему іншомовної професійної підготовки, формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців досліджували С. Єльцова (2019), Л. Морська (2012), Т. Рідель (2010), А. Рудь (2019) та інші вчені. Культурологічні аспекти проблеми іншомовної підготовки здобувачів освіти розглянуто в наукових працях І. Ковальчук (2010), О. Кочиної (2015) та інших учених. Окремі аспекти формування культури іншомовного професійного спілкування майбутніх фахівців різних сфер розкрито в працях Ю. Васюк (2017), Н. Кіш (2015), Р. Олексенко (2017), О. Тимошук (2017), О. Чиханцової (2015) та інших науковців.

Різні аспекти розв'язання проблеми створення освітнього середовища, у тому числі іншомовного, у закладах освіти вивчали М. Братко (2015), В. Докашенко (2014), Л. Зєня (2014), О. Кабацька (2020), Л. Карпова (2019), М. Куц (2017), О. Тимошук (2017) та інші дослідники.

Аналіз означених праць учених дає підстави для висновку про те, що на сьогодні науковцями зроблено чимало у сфері дослідження різних аспектів указаної проблематики. Водночас потребують подальших розвідок можливості застосування середовищного підходу для формування культури іншомовного спілкування здобувачів вищої освіти, пошуки інноваційного навчально-методичного інструментарію забезпечення вказаного процесу.

Формулювання цілей / завдань статті. Мета статті – розкрити дидактичні можливості застосування середовищного підходу для формування культури іншомовного спілкування здобувачів вищої освіти та презентувати форми і методи практичної реалізації такого концептуального підходу.

Виклад основного матеріалу статті. На основі вивчення наукових праць із досліджуваної проблеми *професійне спілкування* розглядаємо як активну, зумовлену потребами спільної діяльності взаємодію, спрямовану на встановлення й розвиток професійних контактів, виконання функціональних обов'язків.

Аналіз наукових праць з проблеми дослідження дали можливість визначити суть поняття «культура іншомовного професійного спілкування» як системи комунікативних норм, умінь і прийомів, яка реалізується в процесі іншомовної міжсуб'єктної взаємодії фахівця з іноземними колегами / партнерами (О. Тимощук, 2019).

Культуру іншомовного професійного спілкування майбутнього фахівця розглядаємо як інтегративну динамічну характеристику його особистості, яка відображає його готовність до всебічної взаємодії з іноземними колегами / діловими партнерами для розв'язання організаційно-виробничих проблем в усній, письмовій або комбінованій формах на основі володіння мовною специфікою, національними комунікативними правилами, культурними традиціями країн, особистісними діловими якостями (Д. Бінецька, 2016; С. Єльцова, А. Рудь, 2019; Н. Кіш, 2015; О. Тимощук, 2019; О. Чиханцова, 2015).

Вивчення наукових праць дає підстави для висновку, що культура іншомовного професійного спілкування передбачає адекватне сприйняття й розуміння поведінки колег / партнерів по спілкуванню, обмін інформацією, вироблення конструктивної стратегії взаємодії.

Аналіз напрацювань учених дозволяє також стверджувати, що спроби сформулювати основні положення середовищного підходу робилися в різних сферах наукового знання – у філософії освіти, психології, соціології, педагогіці. Так, у філософії освіти йдеться про проектування освітнього середовища як багатовимірною простору, адекватного потребам здобувачів освіти та відповідного тенденціям та динаміці сучасної культури. Для нашого дослідження цінною є позиція вчених, згідно якої проектування освітнього середовища вимагає гнучкого підходу, орієнтованого не тільки на предметний (об'єктний) світ, а й на розвиток розмаїття комунікацій, зв'язків та взаємовідносин між світовими освітніми системами, об'єднаннями (асоціаціями) освітніх установ та їх освітніх середовищ, їх інтеграцію в єдиний комунікативний культурний простір (О. Кабацька, 2020).

У соціології у межах середовищного підходу зазвичай розглядається питання взаємовідносин людини із середовищем. Психологи і педагоги ставлять завдання аналізу та використання освітнього середовища як фактору, умови та засоби побудови освітнього процесу з метою всебічного розвитку здобувача освіти (Л. Карпова, 2019; Н. Фоміних, 2014).

Як зазначають учені (О. Кабацька, 2020; Н. Фоміних, 2014; О. Чиханцова, 2015), використання середовищного підходу в професійній підготовці майбутніх фахівців може стати ключовим фактором досягнення відкритості, динамізму та конкурентоспроможності ЗВО, якщо дотримуватися принципів означеного підходу, реалізація якого допускає управління середовищем, його перетворення

та зміну в бажаному напрямі. Такими принципами, на думку Л. Карпової є: принцип типоспрямованості, опосередкованості, варіативності, технологічності (Л. Карпова, 2019).

Традиційно основними положеннями середовищного підходу в педагогіці вважають: 1) диференційний характер освітнього середовища; 2) діалектичний взаємозв'язок розвивальних та формувальних функцій освітнього середовища.

Для розкриття першого положення доцільно звернутися до праць учених (Л. Карпова, 2019), у яких доведено, що середовищем може стати будь-який простір життєдіяльності людини, якщо в ньому опосередковуються його особистісні смисли і цінності. Згідно з цим положенням, освітнє середовище – це не стільки умови, що сприяють реалізації поставленої педагогічної мети, скільки особливий результат освітньої стратегії, особлива модальність освіти. Отже, освітнє середовище завжди забезпечує комплекс можливостей для саморозвитку учасників освітнього процесу. Воно має функціонувати так, щоб соціально значущі особистісні якості учнів формувалися без перешкод для їхньої індивідуалізації. Суть другого положення середовищного підходу полягає в нерозривності навчального і розвивального потенціалу освітнього середовища.

Безперечно, процес модернізації іншомовної підготовки майбутніх фахівців вимагає впровадження у освітній процес останніх досягнень науки, нововведень та інновацій.

Отже, виходимо з того, що освітнє середовище має відповідати принципу інноваційності. Інноваційну природу середовищного підходу переконливо доведено в дослідженнях учених, які дійшли (Л. Карпова, 2019; Р. Олексенко & Ю. Васюк, 2017; Н. Фоміних, 2014 та ін.) таких слушних висновків: 1) указаний підхід є системою наукових сучасних міждисциплінарних поглядів на педагогічну дійсність; 2) джерельною основою означеного підходу є міждисциплінарний функціональний підхід, теорія складних самоорганізованих систем (синергетика), філософська лінгвістика, екологічна теорія, коеволюційна стратегія, сучасна логіка, герменевтика, психологія розвитку, теорія соціального управління, історична феноменологія.

Середовищний підхід до формування культури іншомовного професійного спілкування майбутніх фахівців передбачає: 1) виявлення закономірностей взаємовпливу здобувачів освіти та освітнього середовища; 2) проектування на основі одержаних результатів навчального середовища іншомовної професійної підготовки студентів із запланованими параметрами; 3) оптимізацію впливу навчального середовища на формування досліджуваної якості майбутнього фахівця.

Хоча середовищний підхід, як доведено сучасними вченими, є однією з основних умов успішного формування професійних якостей здобувачів вищої освіти, у тому числі культури іншомовного спілкування, суть поняття «освітнє середовище» різними джерелами трактується неоднозначно. Узагальнюючи підходи до тлумачення суті вказаного поняття, виходимо з того, що освітнє середовище ЗВО є особистісним простором, індивідуальним для кожного здобувача освіти, яке гнучко реагує на його потреби, запити, прагнення, що створює можливість

забезпечити його систему цінностей, мотивів, і має здатність до самоорганізації (Р. Олексенко & Ю. Васюк, 2017).

Освітнє середовище надає можливість кожному здобувачеві освіти сформувати й розвинути необхідні в майбутній професійній діяльності особистісні якості, спонукає потребу в подальшому професійному саморозвитку та самовдосконаленні, допомагає становленню в студентів об'єктивної самооцінки, здатності до саморефлексії. Оскільки в епіцентрі проектного освітнього середовища ЗВО представлений образ майбутнього фахівця в динаміці його розвитку, можна зробити висновок, що освітнє середовище являє собою багатовимірну індивідуалізовану цілісну систему, що самоорганізується, яка призначена для створення умов, які сприяють професійному розвитку студентів, а також забезпечують їхню самореалізацію та особистісне зростання.

Отже, середовищний підхід є системою наукових сучасних міждисциплінарних поглядів на педагогічну дійсність, що передбачає опосередковане управління освітнім процесом, у якому основний акцент робиться на включення внутрішньої активності студента, його самонавчання, самовиховання та професійний саморозвиток.

Сутнісними рисами реалізації середовищного підходу до формування в майбутніх фахівців культури іншомовного професійного спілкування вважаємо:

- коеволюцію іншомовного освітнього середовища та суспільства, що передбачає своєчасну реакцію педагогів на найменші соціальні, економічні, наукові зміни у світовому просторі;

- опосередкований, всебічний, сталий (не дискретний, не лінійний) вплив на здобувача освіти;

- можливість одночасного здійснення діагностики, проектування та продукування результату, що спрямовується на актуалізацію навчальних можливостей і творчого потенціалу студента;

- здатність освітнього середовища являти собою особливий особистісний простір пізнання та розвитку, де кожен здобувач освіти має можливість набувати професійні компетентності за індивідуальними потребами, запитами, схильностями;

- елективність середовища, тобто можливість побудови здобувачем освіти власної траєкторії іншомовної освіти на основі здатності середовища надавати багатоваріантний розвиток освітнього процесу;

- здатність освітнього середовища виступати мікромоделлю комунікативної та інформаційної культури людства;

- можливість управління процесом проектування навчального середовища з боку студентів, при цьому студент виступає не споживачем знань, а творцем освітнього середовища;

- застосування інноваційного навчально-методичного інструментарію (форм, методів, засобів, технологій);

- джерелами інформації та знання є навчальні матеріали, мережеві спільноти, групи, всі учасники навчального процесу.

Для реалізації концепції середовищного підходу до формування культури іншомовного професійного спілкування потрібна істотна перебудова освітнього процесу, запровадження низки заходів зі створення принципово нової методичної бази освітніх комплексів, уведення нових методів та організаційних форм іншомовної підготовки майбутніх фахівців.

Визначення середовищного підходу як інноваційної концепції модернізації іншомовної професійної підготовки та враховуючи сучасні тенденції розвитку всіх сфер життєдіяльності суспільства (інтенсивний розвиток засобів комунікації; стирання економічних кордонів; нове співвідношення робочого часу та дозвілля; зміни у характері та принципах організації праці, продиктовані розвитком інформаційного суспільства) обумовлює необхідність широкого використання в межах іншомовного освітнього середовища і з метою формування культури іншомовного професійного спілкування інформаційно-комунікативних технологій.

Узагальнюючи практичний здобуток дослідників із досліджуваної проблеми (Н. Кіш, 2015; М. Куц, 2017; О. Тимошук, 2019), а також ураховуючи власний досвід, нами визначено необхідні заходи, ефективні форми і методи реалізації середовищного підходу для формування культури іншомовного професійного спілкування здобувачів вищої освіти, до яких відносимо:

- збагачення змісту навчальних дисциплін питаннями, пов'язаними з проблемою оволодіння здобувачами освіти культурою іншомовного професійного спілкування;

- розроблення і запровадження навчальної дисципліни (за вибором) «Культура іншомовного професійного спілкування сучасного фахівця»;

- упровадження в освітній процес різнорівневих педагогічних технологій навчання іноземних мов з урахуванням специфіки закладу вищої освіти, зокрема галузеві макротехнології навчання іноземних мов, розроблені для навчання майбутніх фахівців відповідної галузі (трирівневий навчально-методичний комплекс TECH TALK, навчальні книги серій New Headway, Oxford University Press, Professional English in Use, Oxford University Press та ін.);

- широке застосування освітніх технологій, які передбачають взаємодію суб'єктів навчального процесу в системі «студент – студент», «викладач – студент – група», «студент – група», а отже, сприяють формуванню в майбутніх фахівців досліджуваного феномену (організація педагогічної взаємодії й співпраці, групової роботи, проєктного навчання, інтерактивних форм роботи (ігрових, тренінгових, компаративних), ситуаційного аналізу (case-study));

- використання на аудиторних заняттях з іноземної мови інформаційних освітніх технологій (ІКТ, мультимедійних, інтернет-технологій, WEB-технологій, хмарних, телекомунікаційних технологій), за допомогою яких здобувачі освіти оволодівають вміннями писемного іншомовного професійного спілкування (складати ділові листи, факси, створювати візитні картки тощо).

- застосування під час занять з іноземної мови комплексу тренінгових вправ і завдань, які дають можливість студентам формувати вміння встановлювати контакт з іноземними колегами / партнерами, створювати

сприятливу атмосферу для переговорів, розвивати вміння здійснювати іншомовне професійне спілкування («Negotiations» («Переговори»), «Collect phrases to make a contact», («Збір фраз для контакту»), «Speaker» («Оратор»), «Complete the conversation» («Завершити спілкування»), «My experience» («Мій досвід») та ін.);

– створення на заняттях різноманітних ситуацій взаємодії (комунікативно-мовленнєвих, презентаційних, перцептивно-емпатійних, емоційно-регулятивних, креативних, конфліктологічних, рефлексивних), які наближені до реальних умов професійного спілкування фахівців відповідної галузі й передбачають виявлення здобувачами освіти якостей, знань і вмінь, які характеризують культуру іншомовного професійного спілкування;

– організація співпраці здобувачів освіти зі студентами та фахівцями відповідної галузі з інших країн,

– участь здобувачів освіти у різноманітних міжнародних проєктах, програмах, конференціях, акціях, форумах, виставках тощо;

– надання можливостей для широкої іншомовної взаємодії майбутніх фахівців у різних установах культури (бібліотеки, музеї, театри тощо) та в позааудиторній діяльності (міжнародні центри, клуби за інтересами, інтернет-кафе, центри дозвілля тощо).

Висновки й перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Однією з головних складових професіоналізму сучасного фахівця будь-якої галузі є культура іншомовного професійного спілкування, яка має за мету забезпечувати високий рівень професійної та позапрофесійної діяльності. Підвищення ефективності формування вказаної культури в здобувачів вищої освіти вимагає звернення в процесі іншомовної підготовки до середовищного підходу, який визначено як теорію, провідною концептуальною ідеєю якої є опосередковане управління освітнім процесом, у котрому основний акцент робиться на включення внутрішньої активності студента, творчій реалізації його ресурсних можливостей.

Іншомовне освітнє середовище сприяє формуванню культури іншомовного професійного спілкування у здобувачів освіти, якщо воно моделюється на засадах інноваційних тенденцій освіти і має творчий, конструктивний, емпатичний, автентичний, рефлексивно-оцінний характер. Оволодінню майбутніми фахівцями культурою іншомовного професійного спілкування ефективно сприяє застосування в іншомовному освітньому середовищі активних та інтерактивних методів навчання, сучасних інформаційних технологій, участь студентів у різноманітних міжнародних проєктах (програмах, конференціях, акціях, форумах, виставках тощо) та в позааудиторній діяльності (клуби за інтересами, міжнародні центри, центри дозвілля тощо), що надає здобувачам вищої освіти широкі можливості для іншомовної взаємодії.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо в подальшому розробленні та удосконаленні методичного інструментарію формування у здобувачів вищої освіти культури іншомовного професійного спілкування.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Бінецька, Д. (2016). Освітнє середовище університету як засіб формування дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*, 1(52), 16–20. http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/Nauk_visnik-1-52.pdf
- Братко, М. В. (2015). Освітнє середовище вищого навчального закладу як детермінанта якості освіти. У *Актуальні проблеми університетської та професійної післядипломної освіти в кризових умовах* (с. 16). НАПН України; Університет менеджменту освіти. http://umo.edu.ua/images/content/institutes/cipo/kaf_UPOP/metod_material/vseukr_internet_konf.pdf
- Сльцова, С. С., & Рудь, А. Г. (2019). Формування культури іншомовного професійного спілкування в сучасному технічному ЗВО України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*, 4(43), 177–180. http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v43/part_4/44.pdf
- Докашенко, В., & Зеня, Л. (2014). Освітнє середовище ВНЗ у підготовці майбутнього вчителя ("Донбаський державний педагогічний університет"). *Рідна школа*, 3, 15–19.
- Кабацька, О. В. (2020). *Формування здоров'язбережувального освітнього середовища в класичних університетах: історія, теорія, практика*. Харків : СГ НТМ "Новий курс".
- Карпова, Л. Г. (2019). *Створення освітньо-розвивального середовища в спеціалізованих закладах загальної середньої освіти для обдарованих дітей*. Харків: Астрон+.
- Кіш, Н. В. (2015). *Педагогічні умови формування культури іншомовного професійного спілкування майбутніх інженерів* [Автореф. дис. канд. пед наук]. Тернопільський нац. пед. ун-т імені Володимира Гнатюка.
- Ковальчук, І. В. (2010). Іншомовна комунікативна культура як необхідна складова ефективного міжкультурного спілкування. *Наукові записки Нац. ун-ту «Острозька академія»*. Сер.: "Психологія і педагогіка", 16, 120–129.
- Кочина, В. В. (2015). Зміст поняття "культура професійного спілкування" майбутніх інженерів-педагогів транспортної галузі. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 1(45), 273–284.
- Куц, М. О. (2017). *Педагогічні технології навчання іноземних мов студентів у вищих технічних навчальних закладах* [Дис. канд. пед наук]. Тернопільський нац. пед. ун-т імені Володимира Гнатюка.
- Морська, Л. І. (2012). Сутність і визначення комунікативних стратегій у професійному дискурсі. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка*, 3, 67–74.
- Олексенко, Р. І., & Васюк, Ю. А. (2017). Особистість в освітньому середовищі, яке динамічно трансформується. *Філософські обрії*, 37, 124–135. http://nbuv.gov.ua/UJRN/FiloFilo_2017_37_13.
- Рідель, Т. М. (2010). Модель формування оптимальної мотивації учіння студентів немовного ВНЗ у процесі вивчення іноземних мов. *Педагогіка середньої та вищої школи*, 31, 235–238.
- Тимошук, О. О. (2019). Педагогічні умови формування культури іншомовного професійного спілкування майбутніх фахівців машинобудівної галузі [Дис. канд. пед наук]. http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/2019/02/dis_Tymoshchuk.pdf
- Фоминых, Н. Ю. (2014). Средовой подход к иноязычной профессиональной подготовке будущих специалистов. У *Сучасний соціокультурний простір*. <https://bit.ly/3XjmMns>
- Чиханцова, О. А. (2015). Значення іншомовного професійного спілкування для студентів немовних ВНЗ. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами*, 12(14), 127. <http://ap.uu.edu.ua/contents/14>

REFERENCES

- Binetska, D. (2016). Osvitnie seredovyshche universytetu yak zasib formuvannia doslidnytskykh umin maibutnykh uchyteliv inozemnykh mov [The educational environment of the university as a means of forming the research skills of future foreign language teachers]. *Naukovyi visnyk Mykolaivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. O. Sukhomlynskoho. Pedagogichni nauky* [Scientific Bulletin of Mykolaiv National University named after V. O. Sukhomlynskyi. Pedagogical sciences], 1(52). http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/Nauk_visnik-1-52.pdf [in Ukrainian]
- Bratko, M. V. (2015). Osvitnie seredovyshche vyshchoho navchalnoho zakladu yak determinanta yakosti osvity [Educational environment of higher education as a determinant of the quality of education]. In *Aktualni problemy universytetskoï ta profesiinoï pislidyplomnoi osvity v kryzovykh umovakh* [Actual problems of university and professional postgraduate education in crisis conditions] (s. 16). NAES of Ukraine; University of Educational Management. [in Ukrainian]
- Ieltsova, S. S. & Rud, A. H. (2019). Formuvannia kultury inshomovnoho profesiinoho spilkuvannia v suchasnomu tekhnichnomu ZVO Ukrainy [Formation of the culture of foreign language professional communication in the modern technical free trade of Ukraine]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Filolohiia* [Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Series: Philology], 4(43), 177–180. http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v43/part_4/44.pdf [in Ukrainian]
- Dokashenko, V., & Zienia, L. (2014) Osvitnie seredovyshche VNZ u pidhotovtsi maibutnoho vchytelia ("Donbaskyi derzhavnyi pedagogichnyi universytet"). [Educational environment of universities in the training of future teachers ("Donbass State Pedagogical University")] *Ridna shkola* [Native school], 3,15–19. [in Ukrainian]
- Kabatska, O. V. (2020). *Formuvannia zdoroviazberezhuvального osvitnoho seredovyshcha v klasychnykh universytetakh: istoriia, teoriia, praktyka* [Formation of health-preserving educational environment in classical universities: history, theory, practice]. Kharkiv : SH NTM "Novyi kurs". [in Ukrainian]
- Karpova, L. H. (2019). *Stvorennia osvitno-rozvyvalnoho seredovyshcha v spetsializovanykh zakladakh zahalnoi serednoi osvity dlia obdarovanykh ditei* [Creating an educational and developmental environment in specialized institutions of general secondary education for gifted children]. Kharkiv: Astron+. [in Ukrainian]
- Kish, N. V. (2015). *Pedahohichni umovy formuvannia kultury inshomovnoho profesiinoho spilkuvannia maibutnykh inzheneriv* [Pedagogical conditions for the formation of a culture of foreign language professional communication of future engineers] [Abstract of the Candidate of Pedagogical Sciences thesis]. Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University. [in Ukrainian]
- Kovalchuk, I. V. (2010). Inshomovna komunikatyvna kultura yak neobkhidna skladova efektyvnoho mizhkulturnoho spilkuvannia [Foreign language communicative culture as a necessary component of effective intercultural communication]. *Naukovi zapysky Nats. un-tu "Ostrozka akademiia". Ser. "Psykhohiia i pedagogika"* [Scientific notes of the National University "Ostroh Academy". Series: "Psychology and pedagogy"], 16, 120–129. [in Ukrainian]
- Kochyna, V. V. (2015). Zmist poniattia "kultura profesiinoho spilkuvannia" maibutnykh inzheneriv-pedahohiv transportnoi haluzi [The meaning of the concept of "culture of professional communication" of future engineers-teachers of the transport industry]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnologii* [Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies], 1(45), 273–284. [in Ukrainian]
- Kuts, M. O. (2017). *Pedahohichni tekhnologii navchannia inozemnykh mov studentiv u vyshchyykh tekhnichnykh navchalnykh zakladakh* [Pedagogical technologies of teaching foreign languages to students in higher technical educational institutions] [Dissertation of candidate

Єгорова О. В. Застосування середовищного підходу до формування у здобувачів вищої освіти культури іншомовного професійного спілкування

- of pedagogical sciences] Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University. [in Ukrainian]
- Morska, L. I. (2012). Sutnist i vyznachennia komunikatyvnykh stratehii u profesiinomu dyskursi [The essence and definition of communicative strategies in professional discourse]. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Serii: Pedahohika* [Scientific notes of Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University. Series: Pedagogy], 3, 67–74. [in Ukrainian]
- Oleksenko, R. I., & Vasiuk, Yu. A. (2017). Osobystist v osvitnomu seredovyshchi, yake dynamichno transformuietsia [Personality in an educational environment that is dynamically transforming]. *Filosofski obrii* [Philosophical horizons], 37, 124–135. http://nbuv.gov.ua/UJRN/FiloFilo_2017_37_13 [in Ukrainian]
- Ridel, T. M. (2010). Model formuvannia optymalnoi motyvatsii uchinnia studentiv nemovnoho VNZ u protsesi vyvchennia inozemnykh mov [Model of formation of optimal motivation of students of non-language universities in the process of learning foreign languages]. *Pedahohika serednoi ta vyshchoi shkoly* [Pedagogy of secondary and higher school], 31, 235–238. [in Ukrainian]
- Tymoshchuk, O. O. (2019). *Pedahohichni umovy formuvannia kultury inshomovnoho profesiinoho spilkuvannia maibutnikh fakhivtsiv mashynobudivnoi haluzi* [Pedagogical conditions for the formation of a culture of foreign language professional communication of future specialists in the engineering industry] [Dissertation of candidate of pedagogical sciences] http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/2019/02/dis_Tymoshchuk.pdf [in Ukrainian]
- Fominyh, N. Ju. (2014). Sredovoj podhod k inozazychnoj professional'noj podgotovke budushhih specialistov [Environmental approach to foreign language professional training of future specialists]. In *Suchasnyi sotsiokulturnyi prostir* [Modern socio-cultural space]. <https://bit.ly/3XjmMns> [in Russian]
- Chykhantsova, O. A. (2015). Znachennia inshomovnoho profesiinoho spilkuvannia dlia studentiv nemovnykh VNZ [The importance of foreign language professional communication for students of non-language universities] *Aktualni problemy navchannia ta vykhovannia liudei z osoblyvymy potrebamy* [Actual problems of education and upbringing of people with special needs], 12(14), 127. <http://ap.uu.edu.ua/contents/14u> [in Ukrainian]

Єгорова Олена Валеріївна,

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри практики англійського
усного і писемного мовлення,
Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди
вул. Валентинівська, 2, Харків, Україна
Тел. +380667052991

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-9103-5118>
tegorovaelena777@gmail.com

Yehorova Olena

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate
Professor,
Associate Professor at the Department
of English Oral and Written Speech Practice
H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical
University. 2, Valentynivska st., Kharkiv,
Ukraine
Tel. +380667052991

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-9103-5118>
tegorovaelena777@gmail.com